

Nunspeet Memorial Tour

52 km

uit de kunst

NUNSPEET VIERHOUTEN HULSHORST ELSPEET

€ 2,50

Inleiding

Deze fietsroute neemt je mee langs de vele plekken in de gemeente Nunspeet waar iets te vertellen is over gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog.

Ga op pad, ontdek de verhalen, herdenk de gebeurtenissen en vier onze vrijheid!

Volg de knooppunten & **routeaanwijzingen** in dit boekje punt voor punt.

Op sommige stukken kun je ook fietsknooppunten volgen; deze staan dan in de routebeschrijving genoemd.

Onderweg zijn bij veel monumenten QR-codes te scannen waarmee meer informatie te zien is. Je ziet dan het symbool in de beschrijving en ter plekke vind je deze op een dikke vierkante paal.

De totale afstand van deze route is 52 kilometer; er is een routeverkortening mogelijk door vanaf knooppunt 14 naar de knooppunten 72 en vervolgens 73 te fietsen. Deze staat aangegeven na punt R.

Het is ook goed mogelijk de route in twee dagen te fietsen en te overnachten in Elspeet of Vierhouten. Wij wensen je een fijne en boeiende tocht!

De route kan gestart worden in:

Nunspeet:	punt	A
Vierhouten:	punt	Q
Elspeet:	punt	T
Hulshorst	punt	Z

© VVV | Nunspeet uit de Kunst

Met dank aan : Gerrit Storteboom

Dick Baas

Gert Bos

Gemeente Nunspeet

Vormgeving: Yvonne Kruithof

Gebruikte afkortingen & symbolen:

LA	linksaf
RA	rechtsaf
ri	richting
RD	rechtdoor
KP	knooppunt

knooppunt

bezienswaardigheid of routeaanwijzing

QR-code pagina
Nunspeet Herdenkt

“Without the past,
the present has no future”

A Stolperstein Dorpsstraat

Volg vanaf KP 40 bordjes ri KP 31 tot kruising met Dorpsstraat. Parkeer de fiets en loop een stukje de Dorpsstraat in tot je rechts voor nr. 6 een Stolperstein ziet

In het pand op Dorpsstraat 6 was een kapperszaak waar Annie Emilie Otten-Wolff op 18 juli 1944 werd gearresteerd. Annie Otten-Wolff was weduwe en had een vijfjarig zoontje Daniël. Annie werd gedeporteerd naar Westerbork en kwam uiteindelijk in februari 1945 om in Bergen-Belsen.

Haar zoon overleefde de oorlog. Even verderop zie je rechts een prachtig **Belevingsmonument**
Vervolg de route ri KP 31 (Laan) een paar honderd meter tot je links B ziet

B Bevrijdingsmonument Nunspeet

Het pand aan de Laan 27 is het voormalige gemeentehuis van Nunspeet, prachtig gerestaureerd.

Schuin voor dit pand aan de rand van het trottoir staat een monument ter herinnering aan de bevrijding van Nunspeet op 19 april 1945 door de Canadezen.

C Park 40-45

Even verderop ligt rechts Park 40-45; hier is in 2023 een prachtig nieuw monument onthuld waar alle 136 uit Nunspeet afkomstige slachtoffers staan die vanwege de oorlog zijn overleden.

Vervolg de weg tot rotonde, ga hier RA (F.A. Molijnlaan).

Ga vervolgens de 3^e weg RA (Dr. Schutlaan) en gelijk RA op de Bosweg

D Stolpersteine Bosweg

Op de hoek staat het huis Robersum met 2 Stolpersteine voor de Joodse dames die daar in pension verbleven en vanaf hier zijn gedeporteerd.

Vervolg de Bosweg iets, ga LA op de Esdoornlaan

E Stolpersteine Esdoornlaan

Hier staan 2 Stolpersteine voor het echtpaar Lion. Hun twee kleinzonen overleefden Auschwitz

Ga einde Esdoornlaan RA (Dr. Schutlaan), Eperweg oversteken naar Groenelaantje, deze weg uitrijden tot de F.A. Molijnlaan. Vlak hiervoor zie je rechts punt F

F Stolpersteine F.A. Molijnlaan

Op de hoek, voor nr. 75 zie je Stolpersteine voor het echtpaar Canter, dat al in 1921 in dit pand woonde. Matthijs Canter werd in het dorp de ‘Canterjood’ genoemd. Toen ze met koffer naar het station liepen om naar Westerbork te gaan zeiden ze tegen een tuinman die daar aan het werk was: ‘We zijn zo weer terug hoor’.

Ga nu LA (F.A. Molijnlaan), ga bij de rotonde RA (Eperweg)
Na 700 meter ligt links een begraafplaats.
Je vindt hier de punten G, H, I en J

G Looproute op begraafplaats

Via de QR-code hiernaast kun je een route over de begraafplaats volgen.

H Cenotaaf

Op de begraafplaats geven bordjes 'British Graves' de laatste rustplaats van enkele Engelse vliegeniers aan, met als monument een propellerblad uit WOII.

I Monument Verzetsstrijders

Bij de Britse graven ligt links van het asfaltpad een monument waarbij 6 verzetsstrijders begraven liggen die zijn gefusilleerd in Varsseveld, bij de Woeste Hoeve en in Apeldoorn.

J De familie van Tol

De familie van Tol, bestaande uit vader, moeder en 5 kinderen, was per schip onderweg over de Zuiderzee toen zij beschoten werden. Slechts 3 kinderen overleefden dit drama. Vader en een zoon liggen hier begraven.

K Huis Opa Bakker

Vanaf de begraafplaats Eperweg vervolgen tot de Albertlaan, ga hier LA.

Op Albertlaan 14 is rechts het huis met rieten kap te zien waar Opa Bakker woonde. Opa Bakker is een van de oprichters van het Verscholen Dorp.

Tot de oprichting heeft hij hier verschillende Joodse onderduikers een veilig thuis gegeven.

Vervolg de Albertlaan en ga RA op de Oosterlaan, deze gaat over in

de Sportlaan, deze gaat over in fietspad, je komt uit bij

De Wiltsangh waar je rechts voor de rotonde punt L ziet.

L Lancaster Monument

In deze omgeving stortte op 13 juni 1944 een Engelse Lancaster neer, waarbij 4 bemanningsleden omkwamen, 2 krijgsgevangen werden gemaakt en 1 ontsnapte.

Dit monument bevat een onderdeel van de propeller van het vliegtuig, die samen met het achtergelegen paneel een mooie combinatie vormt.

“Wees stil, ondergedoken kind”

M Ontsnappingsen

Ga vanaf het monument op rotonde RA het fietspad volgen; ga op de Wiltsangh LA en volg het fietspad. Ga bij de rotonde LA, steek het spoor over.

Het Westerborkpad, een LAW, komt door Nunspeet. Hierin wordt verteld hoe Joden zo'n 3 km na station Nunspeet, waar de trein moest afremmen voor een bocht, regelmatig uit de trein ontsnapten. Dat moet geweest zijn waar de spoorlijn de Eperweg net had gekruist.

Na overweg, viaduct en wildrooster RA ri Zandenbos, volg bordjes naar KP 29, vervolgens naar KP 18; ga hier RD tot het Verscholen Dorp.

N Verscholen Dorp, Gedenksteen en Gedicht 'Stil'

Na circa 1 km herinnert een gedenksteen rechts aan de plaats van 't Pas-op-kamp; de oorspronkelijke naam van het Verscholen Dorp.

Vlakbij de steen staan in het bos 3 nagebouwde, half ondergrondse hutten. In totaal waren er tijdens de oorlog 9 van deze primitieve hutten. Van mei 1943 tot november 1944 verbleven in het Verscholen Dorp tussen de 80 en 100 mensen van verschillende nationaliteiten. Een groep vrijwilligers verzorgde hen. Lees hier ook het indrukwekkende gedicht 'Stil'.

Fiets terug naar KP 18, ga hier LA op de Tongerenseweg, al snel zie je links O

O Pas-op Huis

Bij KP 18 staat rechts een huis met de naam 'Pas Op'. Een Nunspeetse tandarts gebruikte de keuken van dit huis als praktijkruimte waar hij de gebitten van de onderduikers uit het Verscholen Dorp behandelde.

Vervolg de Tongerenseweg, na 1,5 km zie je links P

P Gedenksteen Tongerenseweg

Na enige tijd zie je links een gedenksteen ter nagedachtenis aan acht Joodse onderduikers die in het Verscholen Dorp waren ondergebracht. Bij de ontdekking konden zij niet op tijd vluchten en werden op deze plaats door de Duitsers gefusilleerd.

Fiets deze weg uit, ga in Vierhouten RA op de Gortelseweg, na 100 meter zie je links Q

Q Expositie Verscholen Dorp

In Hotel de Vossenbergh is een expositie ingericht over onderduikerskamp het Verscholen Dorp.

Fiets voor de Vossenbergh langs op de Elspeterbosweg, ga voor Dorpshuis Horsterhoek RA (Ganzenakkers) en gelijk weer LA ('t Frusselt), na 200 meter zie je links huis met rieten kap op een heuvel ziet ('De Paasheuvel'); hier vind je R

Kaart & legenda:

Gebruikte afkortingen & symbolen:

LA linksaf

RA rechtsaf

ri richting

RD rechtdoor

KP knooppunt

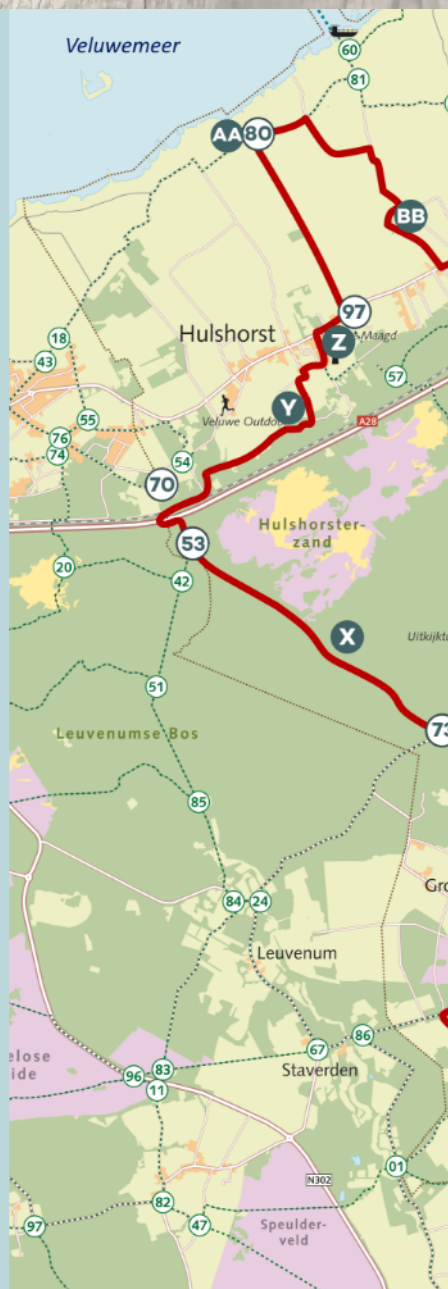
01 knooppunt

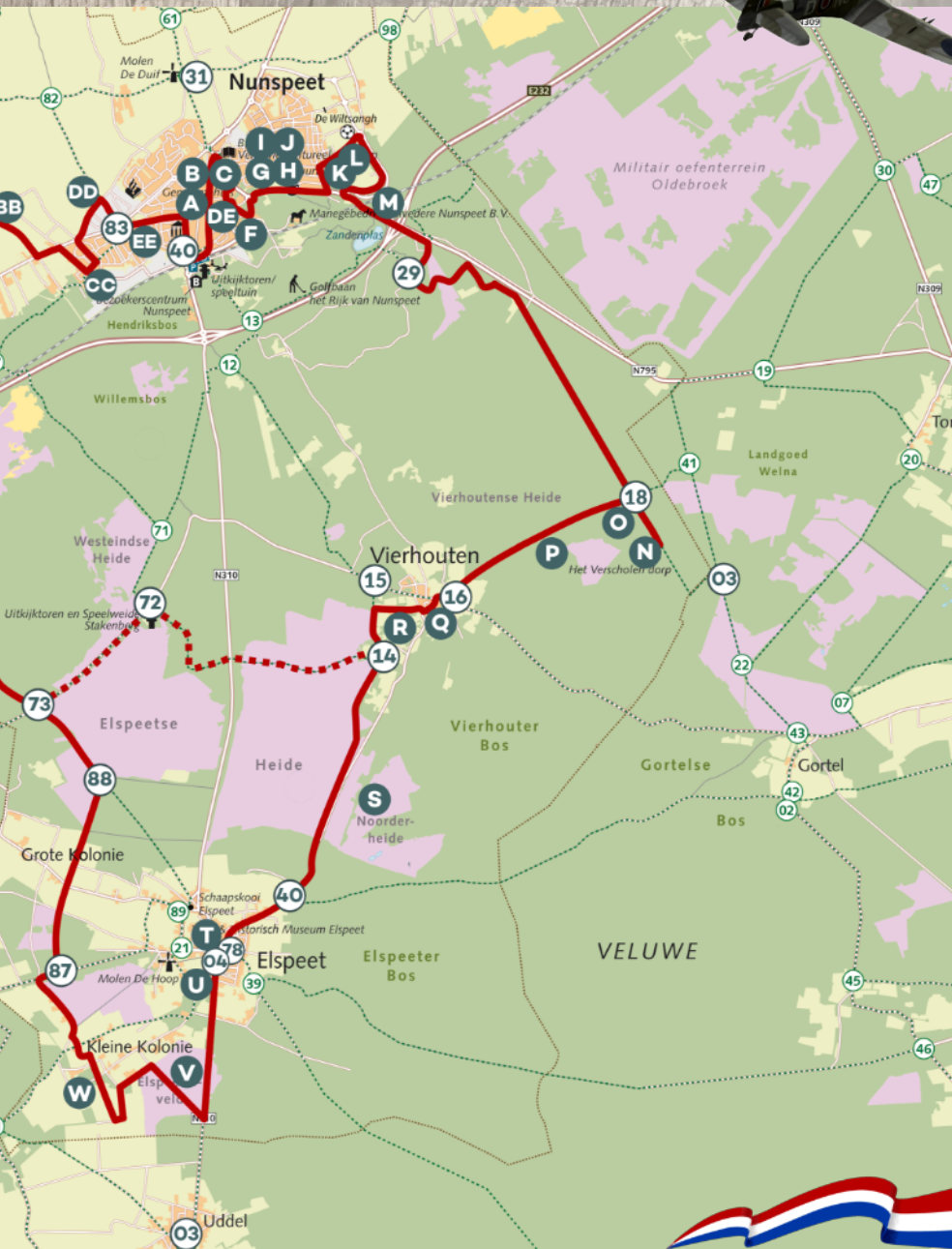
A bezienswaardigheid of routeaanwijzing

 QR-code

..... routeverkorting

40	A	B	C	D	E	F
G	H	I	J	K	L	M
29	18	N	18	O	P	Q
R	14	S	40	78	04	T
04	U	V	W	87	88	73
X	53	Y	Z	97	80	AA
BB	CC	DD	EE			

R Herdenkingszuil en Luidklok Vierhouten

Ga de heuvel op naar de ingang van het huis, rechts van de ingang vind je de Herdenkingszuil (zie blz. 11) en de Luidklok.

Fiets 't Frusselt uit en ga LA op het fietspad; je komt bij KP 14; ga nu naar KP 40, je komt langs S

➔ **Routeverkorting:** ga bij KP 14 naar KP 72, vervolgens naar KP 73 en punt X

S Dropzone Rummy III/ De Zesendertig Bunder

Onderweg naar KP 40 ligt na 5 km links de Noorderheide, een gebied dat bekend stond als afwerpterrein 'De Zesendertig Bunder'. In 1944 werden op dit terrein containers met wapens, munitie, explosieven e.d. gedropt ten behoeve van gebruik door knokploegen en het verzet.

Ga vanaf KP 40 naar KP 78 en vervolgens naar KP 04

T VVV Elspeet & Historisch Museum

Ga vanaf KP 04 even naar rechts

Je ziet de oude brandweerkazerne met daarin VVV Elspeet en Historisch Museum Elspeet. Hier zijn jaarlijks tentoonstellingen over WOII te zien.

Vanaf VVV Elspeet ga je terug naar KP 04 en dan een stuk ri KP 03

U Monument Elspeet

Buiten de bebouwde kom ligt aan de rechterkant het kerkhof van Elspeet. In de eerste graven rechts, bij een gemetseld muurtje, liggen een aantal jonge mensen begraven die in het verzet zijn omgekomen, waaronder de jonge verzetsheld Hans Blankenberg, een student uit Delft.

Vervolg de Uddelerweg

V Vliegveld Elspeet

Na het voetbalveld ligt rechts een heideveld. Hier werd op last van de Duitsers een vliegveld aangelegd. Een groot aantal Nederlandse arbeiders werd in het kader van arbeidsinzet hier te werk gesteld. Ze waren ondergebracht in het Doopsgezind Broederschapshuis, nu Mennorode geheten. Als de heide gemaaid is zijn de contouren van de landingsbanen nog duidelijk te zien.

Ga na 1,5 km op de Uddelerweg RA, voor een 'P', op het 1^e fietspad over de heide Einde fietspad LA (Hullenkant); einde weg LA (Weideweg); weg naar rechts vervolgen (wordt zandweg); 1^e weg RA (Schaarweg)

W Crashsite Lancaster Schaarweg

Halverwege de Schaarweg is links een monument opgericht ter nagedachtenis aan de crash van een Lancaster op 20 februari 1944.

“Praeterea sperno, futura spero”

Ik laat het verleden nu rusten, en hoop op een toekomst in vrede

Op het monument staan o.a. een Engelse en Canadese vlag. Voor het monument liggen zeven zwerfkeien, deze symboliseren de zeven slachtoffers.

De Schaarweg uitrijden, gaat over in Plaggebaan. Je komt uit op de Molenbergweg, steek deze over en neem stukje zandpad (circa 200 meter), je komt nu uit op de Oude Garderenseweg, ga hier RA, deze gaat over in Middenweg. Neem na een klein stukje het fietspad RA over de heide. Ga einde fietspad LA, na 20 meter op de Staverdenseweg LA. Fiets langs KP 87 naar KP 88, KP 73 en dan een stukje ri KP 53.

Na circa 1,7 km ri KP 53 te hebben gereden staat aan de rechterkant van de zandweg een bordje Schapendrift/Hierderweg. Circa 200 meter verder staat aan de rechterzijde een ongeveer een meter hoge dikke paal met een kruis erop. Ga bij deze paal het bospad in, na circa 200 meter zie je een gedenkteken; punt X.

X Crashsite Lancaster Schapendrift

Dit herinnert aan het neerstorten van een Engelse bommenwerper, de Avro Lancaster MKIII, die op 1 april 1943 door een Duitse nachtjager werd neergehaald. Zeven bemanningsleden kwamen hierbij uiteindelijk om het leven.

Om het monument staan zeven coniferen, voor elk bemanningslid één.

Vervolg de route naar KP 53, ga daarna een stukje ri KP 70 maar ga gelijk nadat je het spoor bent gepasseerd RA op de Oudeweg

Y

Crashsite Spitfire

Net over het Zilverbeekje staat links een 1 meter hoge paal met QR-code. In de bocht, z'on 20 meter het bos in, is de crashplaats van Flight Lieutenant John Burton Shilitoe. 6 november 1944 stortte zijn Spitfire hier neer. In 2009 is een gedenkteken voor hem opgericht. Zijn graf ligt op de Algemene Begraafplaats in Nunspeet. Vervolg de Oudeweg en ga de 1^e weg RA (Onder de Bos). Volg bordjes ri KP 97, maar ga einde Molenpad op de Zandhuisweg LA en blijf deze volgen. Je komt na 200 m bij een parkje, hier vind je Z

Z Bevrijdingsbank en Verzetsmonument

Voor het Dorpshuis staat de 'Bevrijdingsbank'. Deze is als blijvende herinnering geschonken door Arnhemse evacués die in 1944 in verband met de Slag om Arnhem onderdak vonden in Hulshorst. Ook staat in dit plantsoen het verzetsmonument; een indrukwekkende beeldengroep die onverzettelijkheid, vechtlust en onderdrukte woede van de mens moet uitstralen.

Rijd de Zandhuisweg verder uit en ga op de Harderwijkerweg RA.

Verderop zie je KP 97, ga nu naar KP 80; hier vind je AA.

AA Drenkelingen IJsselmeer

Hier werd op verschillende momenten in de oorlog bemanningsleden van neergeschoten vliegtuigen in destijds het IJsselmeer ontdekt.

Ga vanaf KP 80 RA even ri KP 81 maar ga gelijk de 1° weg RA (Krommeweg). Einde RA (Vreeweg) en ga dan na 750 meter bij nr. 55 een klein weggetje RA in (Rijnvis, geen bordje), Na nr. 30 zie je links na de heg BB.

BB Crashsite Mustang

In dit weiland is de P-51 Mustang van Hortace B. Smith neergestort. De piloot werd verward in de touwen van zijn opgevouwen parachute teruggevonden en heeft de crash niet overleefd. Duitse soldaten hebben die nacht geassisteerd bij de aangifte van een geboorte.

Fiets door op de Rijnvis tot de Harderwijkerweg; steek deze over en ga LA. Je passeert een rotonde; ga hier RA (Kienschulpenweg). Bij de 1° afslag naar links staat paal CC

CC Crashsite Kienschulpenweg

Hier is de Hawker Tempest van de 22 jarige piloot McIntyre neergestort op een akker. Hij was op de terugweg van een gewapende verkenning met 873 RAF-jagers en jachtbommenwerpers.

Ga de afslag in (Jan Topweg).Neem de 2° weg LA(Westeinde); ga aan het eind tussen houten bankje en huisnummer 11 LA voor de huizen langs, je komt uit bij een klein stukje FP. Ga hierin. Steek de Harderwijkerweg over en ga RA (Hullerweg). Ga op de driesprong met de Waterweg LA, en je ziet gelijk links DD.

DD Monument Bruine Enk

Hier zie je links in de berm een monument, opgericht ter herinnering aan werkkamp de Bruine Enk, dat vanaf november 1940 werd bewoond. In 1941 was er woonruimte voor 120 bewoners, zij werden gedwongen tot bosarbeid in o.a. Vierhouten.

Op 3 oktober 1942 werden ze in de ochtend afgevoerd naar Westerbork.

Keer om en ga RD de Waterweg in, fiets deze uit tot de rotonde. Steek deze RD over en ga gelijk daarna LA (Harderwijkerweg). Je komt bij restaurant Ni Hao en EE

EE Crashsite Thunderbolt

Hier is op 8 maart 1944 de Thunderbolt van de 24-jarige Amerikaanse piloot Coldren neergestort, hij sneuvelde hierbij. Zijn dochtertje was 1 ½ maand.

Een nabijgelegen winkeltje met rieten dak, nu restaurant Ni-Hao, ging hierbij in vlammen op. Je kunt de vorm van het winkeltje nog zien.

Vervolg de Harderwijkerweg, ga voor de winkelstraat RA (Stationslaan). Als je deze uitrijdt kom je bij startpunt Nunspeet en KP 40. Ben je hier niet gestart: ga naar punt A.

JACQUES AA HANSIE AANDAGT ARIE
 CARA AGSTERIBBE HENNY ALUIN LIEN
 SEM 'APPELBOOM' FRE ARBEID
 ROZA AUSSSEN-KLEEREKOPER LUTTE
 BEP BAUNE-SARFATY BAREND
 POLAK CHELLY BETEL-POLAK MAU
 MAX BLEEKRODE FRANK ELIAS
 SIEP BOMAS-APPELECOM
 HERMAN BORZYKOVSKY
 MAARTIE BRESSER-SIT
 SAM COHEN JO VAN CAUVEREN
 IANITY DEEN
 IANNY DOOF JACOB VAN DELT
 HERRARD DRESDEN SUZE DOOF
 WEDDEN POOSIE DRESDEN BETTY DRESDEN
 GJUS ELIAZER HARRY ELZAS
 HANS ENGELANDER RICHARD
 WIM FLIPSE WIM FOLKERS LEO
 GEEST AARON VAN GELDER
 SIEG GOUDEKET JAN DE GRAAF
 JANNE DE GROOT MAUTIE DE GROOT
 HALBERSTADT JANNIE HAMBURGER
 NOLLY HEKSTER SIMON HEKSTET
 HENK HOFSTRA HENK HOFTEN AP DE HOF
 APOUS FRIEDA HJUMAN MINA DE
 KAR-KOPS GERPRIT KASTIIN
 KLEINKAMER
 HETTY KOK MAX KOK WILLY KOK
 TILLY KOPS JEANNEKE KROG
 KROPVELD-KOSTER HENK LANS
 HENNY DE LANGE WIBO LANS
 PIET LIEWES PIET LIGT
 LOCHEM AB LOPES CARDOZO
 GROENTEMAN JACQUES LOPES
 MALTHA GREET MARCUS
 FLOORTJE MELKMAN HARTOG
 IANNY MOK IAN MOLEMAN
 MUG JAAP MUG MIRIAM
 BRAM NUNES VAZ
 KITTY DE PAUW HUIE
 BEP PILLER FRITS POLAK
 SONJA POLAK
 FLIP VAN PRAAG
 BRONKHORST
 ROBBE

De Nunspeet Memorial Tour

Deze fietsroute neemt je mee naar het verleden, en vertelt de verhalen van gebeurtenissen die zich in de Tweede Wereldoorlog in Nunspeet hebben afgespeeld. Heldhaftige daden, dramatische gebeurtenissen en gedenkwaardige locaties worden afgewisseld door de vele monumenten die inmiddels zijn opgericht.

Onderweg krijg je via QR-codes unieke beelden en veel nieuwe achtergrondinformatie te zien. De Nunspeet Memorial Tour is daardoor een indrukwekkende en interactieve fietsroute.

Door een unieke samenwerking tussen bevlogen historici, de gemeente Nunspeet en Nunspeet uit de Kunst kon dit project worden vormgegeven. Een route die op een mooie manier recht doet aan alle gevallen en ons stil doet staan bij onze kostbare vrijheid. De Nunspeet Memorial Tour is daarnaast een mooie fietsroute, waarbij je alle dorpskernen van de gemeente Nunspeet bezoekt en prachtige natuur doorkruist!

VVV | Nunspeet uit de Kunst

T: 0341-274747

E: info@nunspeetuitdekunst.nl

[www.nunspeetuitdekunst.nl/
nunspeet-herdenkt](http://www.nunspeetuitdekunst.nl/nunspeet-herdenkt)